

recensie

Landschap van de geest

FICTIE Met zijn roman *Grensgebieden* zorgt de Australische schrijver Gerald Murnane voor een waarlijk unieke leeservaring.

GERALD MURNANE
Grensgebieden
 Vertaald door Thijs van Nimwegen,
 Signatuur, 184 blz.,
 21,99 €
 ★★★★★

Telkens wanneer ik een fictiewerk lees dat zich niet in het heden afspeelt, zie ik bij de beschrijving van een keuken dezelfde kamer voor me: de keuken van een van mijn grootmoeders. Dat was bepaald geen landschap van staal en strakke lijnen, wel een piepklein geval met babyblauw geschilderde kasten. Is mijn geest te lui om een specifiek beeld te vormen van de keuken in de roman in kwestie? Of wil hij me geruststellen door snel een plaatje op te dissen waarin ik de personages hun ding kan laten doen? Het zijn vragen die zo uit de roman *Grensgebieden* van Gerald Murnane zouden kunnen komen. De verteller uit dit werk is geïnteresseerd in de beelden die zijn hoofd bevolken. Geestesbeelden noemt hij die mentale voorstellingen.

Hij, een oude man, heeft zich teruggetrokken uit de wereld om verslag te doen van de geestesbeelden die indringend genoeg bleken om hem een leven lang bij te blijven. Je zou dit boek kunnen beschrijven als een autobiografie, maar daarvoor is dit verslag (de term die de verteller gebruikt) te excentriek. Naar vrouw en kinderen wordt slechts terloops verwezen. Nee, het gaat de verteller om plekken, landschappen en huizen en om het gevoel dat ze bij hem oproepen.

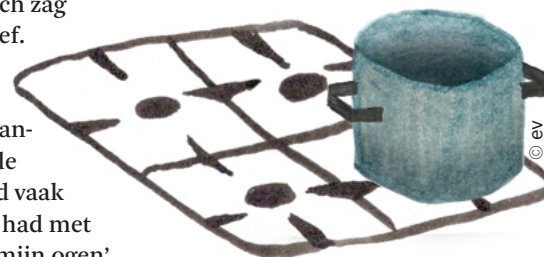
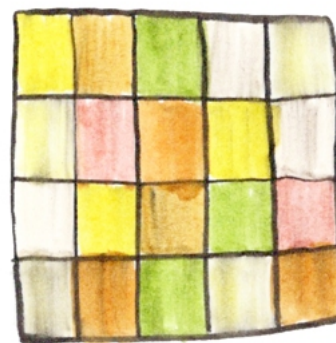
Grensgebieden leest als één associatieve stroom. Zo vertelt de man dat hij bij het lezen over een sekse beelden op zijn netvlies ziet van de kerkgangers uit zijn kindertijd. Datzelfde kerkje uit zijn kindertijd vult zijn geest tijdens het lezen van een verhaal over een priester. De verteller presenteert niet elk geestesbeeld tot in de kleinste details. Wan-

neer zijn geest hem iets toewerpt wat dwingender is, pakt de verteller die draad op.

EIGENZINNIG

De man verwijst meermaals naar ramen met gebrandschilderd glas zoals hij die in zijn leven vaak heeft gezien. Hij beseft 'dat een gekleurde ruit beter zichtbaar is voor de kijker van de donkere zijde'. Afhankelijk van je positie, van de aan- of afwezigheid van licht zie je andere dingen. Zo is het ook met de herinnerde beelden. Ze veranderen, krijgen meer of juist minder diepte naargelang de positie van de verteller. Murnane laat ons zien hoe elke geest zijn innerlijke landschap creëert. Sommige geestesbeelden vloeien voort uit de herinnering, andere uit de verbeelding. Zo stelt de verteller zich de latere levens voor van mensen die hij als kind heeft gekend. Deze roman is dus niet enkel een boek over lezen maar ook over verzinnen. De verteller vraagt zich af wat Marcel Proust voor zich zag toen hij schreef.

Hij noemt zichzelf een beroerde romanlezer omdat 'de beeldenwereld vaak geen verband had met de tekst voor mijn ogen'.

Is dat bezwaarlijk? Wat zie ik eigenlijk tijdens het lezen? Het zijn vragen die de lezer van dit eigenzinnige boek zich ongetwijfeld zal stellen.

Murnane bezigt lange zinnen die zich langs de labyrintische gangen van zijn geest lijken te slingeren. Zijn verteller heeft afstandelijke trekjes; zo spreekt hij over zijn zoon als de 'ouder van mijn kleinkind'. Dat soort formuleringen maken de lezer nieuwsgierig naar wat we de conventionele biografie van de verteller zouden kunnen noemen. Hoe was zijn huwelijk? Hoe is de relatie met zijn kinderen?

Murnane geeft geen antwoord op deze vragen en juist daarin schuilt de kracht van *Grensgebieden*. De verteller voert ons wél mee naar een schijnbaar onbeduidend moment bij een vijver. Om redenen die hij zelf nog niet kan doorgronden, heeft dit moment zijn hele wezen vervuld. Hij neemt ons mee naar schaduwplekken, naar ruimtes die in de klassieke (auto)biografie geen aandacht krijgen, maar juist welkom zijn in het domein van de fictie. Ik kan me niet voorstellen dat ik na het lezen van dit boek op dezelfde manier tegen het lees- en schrijfproces zal aankijken als daarvoor en alleen al daarom is *Grensgebieden* een must.

Kathy Mathys

Het nichtje van Adolf 'Onkel Alf' Hitler

FABIANO MASSIMI
De engel van München
 Vertaald door Mariella Manfré,
 Xander, 544 blz.,
 21,99 €
 ★★★★★

THRILLER Italiaan Fabiano Massimi vermengt op ingenieuze manier feit en fictie in zijn debuutroman.

19 september 1931. In een statig appartement in München wordt het gehavende lichaam van de 24-jarige Geli Raubel aangetroffen. Een uiterst delicate zaak, want de bewoner van het appartement is niemand minder dan Adolf Hitler, de rijzende ster van de NSDAP, de nazi-partij die ook haar hoofdzetel heeft in het gebouw. Geli is de dochter van Hitlers halfzus en het gerucht gaat dat zij zijn geliefde is.

Rond dit historische gegeven weeft de Italiaanse auteur Fabiano Massimi in zijn debuut *De engel van München* een intrigerend misdadaadverhaal waarbij feit en fictie op een ingenieuze manier met elkaar vermengd worden. Inspecteurs Sigfried Sauer en Helmut 'Mutti' Forster staan voor enkele raadsels: terwijl de

kamer waar het lichaam van de jonge vrouw is gevonden langs binnen op slot was, lijkt het onwaarschijnlijk dat zij zichzelf heeft neergeschoten en het pistool daarna op een bankje buiten haar bereik heeft gelegd. Bovendien is het pistool eigendom van Hitler, die het altijd achter slot en grendel bewaarde. Zijn alibi blijkt waterdicht: hij was niet thuis en kan dat bewijzen met een verkeersboete voor te snel rijden. Sauer en Mutti worden gedwongen om de zaak snel te klasseren als zelfdoding, maar vooral bij Sauer, die ooit lid was van de partij, blijft het knagen.

SPIN IN HET WEB

De engel van München begint als een klassieke speurdersroman waarin het gedetailleerde moordonderzoek uitputtend beschreven wordt. Naarmate de plot zich ontwikkelt, slaagt Massimi er met brio in om de complexe politieke achtergronden die meespelen in het verhaal te verwerken. Het wordt snel duidelijk

dat 'Onkel Alf' alles bepaalt in het leven van de jonge vrouw zodat zij haast zijn gevangene is. Andere kopstukken van de partij duiken ook op, zoals Heinrich Himmler, Reinhard Heydrich en Gregor Strasser. Die laatste werd lang beschouwd als de opvolger van de Führer, maar viel in 1931 in ongenade waarna Heydrich, die berucht werd als 'De slager van Praag', hem tijdens de Nacht van de Lange Messen liet vermoorden. Vooral Himmler is de spin in het web die beseft dat de 'incestueuze' relatie tussen Hitler en zijn nicht hem en de partij schade zou kunnen berokkenen.

De engel van München is niet alleen een spannend misdadaadverhaal, maar geeft tegelijk een boeiende inkijk in de machtsverhoudingen binnen de NSDAP tijdens hun klim naar de macht. Nu de betreurde misdadaauteur Philip Kerr niet meer kan schrijven over de eploten van Bernie Gunther tijdens het naziregime is dit boek een prima alternatief.

John Vervoort